

Attache Wojskowy przy

Ryga, dnia 16.X.1921 r.

Przedstaw.Polskiem

w R y d z e.

R A P O R T

No.1403.

Za czas od 1-go do 15-go października b.r.

L O T W A.

Sprawy wojskowe.

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

Informacje, jakie dotarły do Sztagenu /depesza Nr.6869 z dn.12.X./, a głoszące o przygotowaniach łotewskich w rejonie granicy polskiej, okazały się fałszywymi. Po dokładnym zbadaniu sytuacji stwierdzono: Wiadomości o formowaniu 5.dyw.piech.nieprawdziwe. Do Wyszek, o których wspominał, jako o miejscu formowania się dywizji, przybył 4 jedynie oddział artylerji należący do dyonu lekkiego 4.Zemgalskiej dyw.piech. Dyon ten przybył z Rzeżycy, dokąd mają przybyć oddziały 1.łatgalskiej dyw. Marsz 1.Łat.dyw.p. z Kurlandji w stronę granicy Polskiej nie potwierdza się. Natomiast otrzymano informacje, że władze wojskowe postanowiły przenieść Łatgalską dywizję z Kurlandji do Łatgalji, w związku jakoby z wynikłym niezadowoleniem żołnierzy i oficerów tej dywizji, sformowanej z ochotników łatgalczyków do walki z bolszewikami, z miejsca obecnego postoju t.j.Kurlandji. O wyruszeniu oddziałów tej dywizji z rejonu Kreuzburg, Mitawa, Ryga w kierunku Rzeżycy i Krasławia informacje potwierdzam /źródło:dca 4.Zemg.dyw.p./

Odnosnie gwałtownych robót nad umocnieniami w rejonie Dynaburga, skonstatowałem dość energiczne demontowanie pozycji niemieckich, nadczem rzeczywiście pracuje ca 100 do 200 ludzi. Żelastwo z rozebranych pozycji wywożone jest do Dynaburga. Drut kolczasty składa się w Kałkunach. Żadnych robót nad poprawianiem rosyjskich pozycji, względnie budowaniem nowych nie zauważono. Pozatem remontują wewnętrzne urządzenia cytadeli w Dynaburgu i poprawiają warsztaty dworca petersburskiego /drugiego/, które rzekomo oddane zostały firmie Krupp'a dla wykonywania obstalunków Rosji sowieckiej. Czy oddanie to zostało już

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New YorkPILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

definitywnie zdecydowane, czy też istnieje projekt, nie udało się narazie skonstatować /prefekt Policji w Dynaburgu/. W związku z powyższą sprawą władze powiatowe sporządzają spisy wykwalifikowanych pracowników, których na liście figuruje już ok. 1.000. Reszta pracowników przywieziona ma być z Niemiec, a nawet krąży pogłoski, jakoby większa partja rzemieślników niemieckich już przybyła do Kowna z przeznaczeniem do Dynaburga. Firma ta wykonywać ma obstalunki nie tylko wojskowego charakteru, ale i budować maszyny oraz remontować wagony kolejowe.

Co do wysyłanych na Litwę oficerów łotewskich, skonstatowałem, że na mocy porozumienia łotewsko-litewskiego, pewna ilość oficerów łotewskich może być urlopowana bezterminowo z obowiązkiem wstąpienia na służbę litewską w charakterze instruktorów. Na mocy powyższego wysłanych zostało 18 oficerów Zemgalskiej dyw. oraz wysłania oczekuje 25 oficer. z innych oddziałów. Na miejsce odjeżdżających do oddziałów przydzielani są absolwenci szkoły oficerskiej. Do 4. dyw. p. przybyło dn. 7. X. b. r. 30 absolwentów.

Dwa tygodnie temu, po znanych wystąpieniach Mejerowicza i w czasie kampanji prasowej antypolskiej; armję obiegały pogłoski o możliwości wojny polsko-łotewskiej, a nawet można było zauważyć wielkie podniecenie i wojowniczy nastrój. Nastroje te jednak minęły, i dzisiaj istnieją raczej obawy takiej wojny. Z najprzychylniej do Polski uspo**so**bionych oddziałów jest dywizja Łatgalska, o której mówi się, że przy pierwszej okazji dąda^{so}dzi przechodząc na stronę polską. Już wyżej wspomniane niezadowolone z przeniesienia dywizji do Kurlandji i żądania przeniesienia do Łatgalji, co władze wojskowe uwzględniają, że dywizja^{so} tej nie uważa się za elementy podatne do stacjonowania w rejonie granicy polskiej. Widocznym jest, że dywizję tę pragnie się odseparować od granicy polskiej za pomocą oddziałów 4. zemg. dyw. p., oddziały której przenoszone są na lewy brzeg Dźwiny /na południe od Dynaburga/, aby służbę graniczną niesły niełatgalskie formacje. Obecnie w kierunku granicy polskiej wysunięte są 8, 11. graniczny 13 pułki piechoty i pułk kawaleryjski oraz wspomniany dyon artylerji.

Jako jeszcze jeden dowód braku zaufania do dyw. Łatgalskiej podać należy przeprowadzane w terminie ostatnich dwu tygodni rewizje i nawet aresztowania wśród oficerów tej dywizji. Aresztowania spowodowane zostały wykrytym rzekomo łapownictwem i komunikowaniem się z handlarzami-kontrabandzistami polskimi. Aresztowanych zostało 3 oficerów, z tych 2 pochodzenia polskiego.

Dla wzmocnienia kordonów granicznych, wezwano niedawno urlopowanych oficerów straży granicznej do stawienia się w swych oddziałach.

Ogłoszony pobór pięciu roczników /1897-1901/ przeprowadzony zostanie w pierwszej połowie listopada. Nowobranicy wcieleni mają być do oddziałów już istniejących. Obóz ćwiczebny stworzony zostaje w Dynaburgu.

Dnia 15.bm. nadeszły informacje, że komunikacja powietrzna Ryga-Kowno-Gdańsk na rozkaz Władz wojskowych litewskich wstrzymana została. Nadmienić należy, że jest to już druga przerwa spowodowana rozkazem władz wojskowych litewskich.

Otrzymałem wiadomości, że ludność Iłkuksztańskiego powiatu, szczególnie młodzież w wieku poborowym, samorzutnie organizuje antyłotewskie grupy o charakterze P.O.W., agitując za Polską.

Uposażenie w armji łotewskiej. Funkcjonariusze armji łotewskiej /oficerowie, podoficerowie, szeregowcy, urzędnicy i siły pomocnicze/ otrzymują pobory zasadnicze nie według rang, lecz według kategorii zajmowanego stanowiska. Kategorie płac istnieją dwadzieścia. W załączeniu przesyłam podział na kategorie i wysokość poborów w każdej kategorii. Środek ciężkości utrzymania funkcjonariusza armji łotewskiej spoczywa w naturaljach. Oficerowie, poza gażą zasadniczą, według kategorii zajmowanego stanowiska, otrzymują: 1/. deputat miesięczny w cenie 500 rb. lot., wartości ca 6.000 rb., dla siebie, żony i dzieci, 2/. drzewo na opał w dostatecznej ilości, 3/. jeden komplet umundurowania bezpłatnego rocznie /całkowitego, włącznie do bielizny/, 4/. materiały intendentury po cenach pięciokrotnie niższych niżli rynkowe.

Wobec posiadanych zapasów w dobrym gatunku i wysokiej jakości o-
trzymywanych środków żywnościowych, utrzymanie oficera armji łotewskiej

uważać należy za dobre.

Sprawy polityczne i gospodarcze.

Łotewskiej Radzie Ministrów przedłożony został do rozpatrzenia projekt konkordatu Łotwy ze stolicą Apostolską. Dnia 10.X. projekt był rozpatrywany i w najbliższych dniach przekazany zostanie Konstytuancie. Według projektu, kościół katolicki korzysta z pełnej swobody na terytorjum Łotwy. Arcybiskup ryski podlega wprost Watykanowi. Rząd Łotewski zobowiązuje się dostarczyć odpowiednią katedrę /kościół Sw. Jakóba/ oraz mieszkanie dla arcybiskupa i kapituły /Aleksejewski monastyr/. Rząd Łotewski gwarantuje pensję arcybiskupowi i kapitule odpowiednią do ich stanu. Kościół ma prawo otwierać i utrzymywać swe szkoły. Arcybiskup ma prawo sprowadzać duchownych z zagranicy. Rząd nie będzie przeszkadzał organizowania zrzeszeń i związków pozostających pod opieką arcybiskupa. Kościoły, kaplice i cmentarze są majątkiem kościoła i administrowane będą przez duchowieństwo, i przez nikogo nie mogą być wyłączone.

Projekt konkordatu wywołał tarcia wśród stronnictw Konstytuanty. Przedewszystkiem punkt o prawie sprowadzania duchowieństwa z zagranicy. Sfery rządowe obawiają się, że nastąpi napływ jezuitów, wichrzących porządek wewnętrzny republiki. Wniesioną ma być poprawka, że jezuitów sprowadzać arcybiskupowi nie wolno.

Zatwierdzona w ostatnich dniach ustawa o prawie pobywalstwa na Łotwie, wywołała istną burzę społeczną. Niektóre stronnictwa polityczne/lewe/widzą w ustawie pogwałcenie praw mniejszości narodowych. Ustawa te rzeczywiście, jest pogwałceniem tych praw. Prasa żydofilską, ponieważ żydów w największym stopniu dotknęła ustawa, podniosła gwałt. Narazie postanowiono, że prawo obywatelstwa przysługuje jedynie t.zw. "wosmidiesiatnikom" i częściowo "dwadcatinikom"/rosyjskie prawo z roku 1881/. W związku z tym wyjechał dyrektor departamentu min.spr.zagr.Schimann na konferencję Wiesbadeńską.

Konstytuanta w dalszym ciągu rozpatruje projekt konstytucji. I. część wysłana w załączeniu do poprzedniego raportu, z małymi pop-

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

rawkami zostanie w tych dniach przyjęta.

Sprawa stosunku Łotwy do Polski jeszcze nadal, jest kwestją dnia. Stosunek ten niewielkiej uległ zmianie, aczkolwiek interview Skirmunta ogłoszony w prasie polskiej i powtórzony przez prasę łotewską, dało dowód do zaprzestania kampanji antypolskiej w prasie łotewskiej. W tym miejscu należy podkreślić nadzwyczajne opanowanie prasy przez Rząd łotewski, który momentalnie spowodować potrafi akcję prasową w tym lub innym kierunku. Z akcji rządu łotewskiego domysleć się można, że największe obawy wzbudza ewentualne zbliżenie Polski i Rosji, czemu Rząd Łotewski radby wszelkimi środkami przeszkodzić.

Zbliżenie łotewsko-litewskie jest dzisiaj aktem stabilizowanym. Konwencja wojskowa niepodpisana, ale porozumienie zupełne.

Rząd łotewski dąży do uzyskania wpływów i w reszcie Państw Bałtyckich. Goście fińscy, którzy dnia 16.X. przybywają do Rygi przyjęci będą z nadzwyczajnymi honorami. Prasa szeroko rozpisuje się o zbliżenie fińsko-łotewskim.

W początkach listopada zwołana zostaje do Rygi konferencja państw Bałtyckich z udziałem Rosji, Finlandji i Trójkwiązku. Rosję reprezentować będzie Krasin. Konferencja ma zadanie opracowanie projektu stosunków ekonomicznych oraz rozpatrzenia sprawy granic, cłowej i handlu wymiennego.

W pierwszych dniach października wyjechał do Berlina, Paryża i Londynu minister finansów Kalninsch dla zapoznania się ze stanem ekonomicznym Państw Zachodnich, jak oficjalnie wyjaśniano cel wyjazdu Kalninscha. Według posiadanych jednak informacji Kalninsch wyjechał celem uzyskania pomocy państw Zachodnich dla Łotwy. Krają pogłoski, jakoby sprawa uzyskania owej pomocy stoi źle.

W leśnictwie łotewskim wykryto wielkie nadużycia. Śledztwo przeprowadzone w 46 leśnictwach wykryło defraudację na ogólną sumę 36 milionów rb. Łotewska Rada Ministrów opracowała projekt stworzenia biura handlu zewnętrznego, dla podtrzymania stosunków handlowych z zagranicą. Pierwszy oddział tego biura otwarty zostanie przy poselstwie łotew-

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

kim w Moskwie.

Dnia 17. i 18. b.m. odbędzie się w Rydze konferencja grup socjalistycznych państw Bałtyckich i skandynawskich. Omawiane będą sprawy polityki wewnętrznej i koordynowania prac poszczególnych partji.

Sytuacja ekonomiczna republiki łotewskiej nie uległa zasadniczej zmianie. Gwałtowny spadek marki niemieckiej osłabił dotychczasową gwałtowność ekonomicznego zbliżenia Łotwy z Niemcami, i prawdopodobnie wpłynie zasadniczo na dalsze przedsięwzięcia w tym kierunku. Brak eksportu trwa nadal. Ostatnie transporty nafty importowanej z Polski wypierają z rynków łotewskich naftę amerykańską, co podkreślała prasa łotewska, mimo bojkotu Polski.

/-/ Jarociński

Za zgodność odpisu:

kmdor.porucznik.

Przewodniczący